УДК 159.947:159.955:159.9.07
DOI: https://doi.org/10.17721/BPSY.2025.2(22).12

Вікторія КРИМЧАК, студ.
ORCID ID: 0009-0008-8351-8249
e-mail: krymchakvika@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

Юлія РОМАНОВА, канд. психол. наук, доц.
ORCID ID: 0000-0002-5081-2336
e-mail: Jurom@ukr.net
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ЗДІБНІСТЬ: ПІЛОТАЖНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ З ДИНАМІЧНИМИ СТИМУЛАМИ

Вступ. ***Актуальність цього дослідження зумовлена потребою у валідних, об'єктивних інструментах вимірювання емоційного інтелекту як здібності, що відіграє ключову роль у міжособистісній взаємодії, психологічній адаптації та розвитку емоційної компетентності. Особливого значення це набуває у сферах освіти, психотерапії, професійного добору та соціальної реабілітації. Метою цього дослідження є апробація авторської методики оцінки емоційного інтелекту на основі моделі здібностей Майєра–Саловея із застосуванням динамічних відеостимулів. Об'єктом дослідження виступає емоційний інтелект як когнітивна здібність. Предметом дослідження є авторська методика діагностики емоційного інтелекту, яка використовує динамічні відеостимули.***

Методи. ***Для досягнення поставленої мети були застосовані загальнонаукові методи (аналіз, синтез, систематизація) теоретичної літератури з проблеми емоційного інтелекту та психометрії. Проведено теоретичний аналіз сучасних підходів до вимірювання емоційного інтелекту, зокрема моделей здібностей та рис. Розроблено авторську методику з використанням динамічних відеостимулів на основі чотиригілкової моделі Майєра–Саловея. Для обробки результатів пілотажного тестування застосовувалися описова статистика, розрахунок внутрішньої узгодженості шкал (коефіцієнт α Кронбаха), а також кореляційний аналіз з метою перевірки взаємозв'язків між субшкалами методики та окремими критеріальними змінними.***

Результати. ***Дослідження показало, що запропонована методика вимірювання емоційного інтелекту як здібності має обґрунтований потенціал, проте потребує доопрацювання окремих завдань для покращення їх зрозумілості та внутрішньої узгодженості. Після внесення коректив у формулювання та структуру тесту було зафіксовано суттєве підвищення надійності інструменту – підсумковий коефіцієнт α Кронбаха досяг значення 0,86, що свідчить про високий рівень внутрішньої узгодженості шкал. Отримані результати підтверджують можливість подальшого використання та психометричної перевірки методики на більшій вибірці.***

Висновки. ***Результати пілотажного дослідження вказують, що розроблена методика виявляє перспективи для ефективного вимірювання емоційного інтелекту як здібності, однак її поточне застосування обмежене низкою важливих викликів та невизначеностей. Подальше вдосконалення та глибоке дослідження дозволять повною мірою оцінити потенціал цього інструменту в психодіагностиці. Отримані результати створюють основу для майбутніх відкриттів, але остаточні висновки потребують комплексної перевірки та підтвердження.***

Ключові слова: ***емоційний інтелект, модель здібностей, психодіагностика, пілотажне дослідження, відеостимули, розробка методики.***

Вступ

Актуальність дослідження. Парадокс сучасної психодіагностики полягає в тому, що, незважаючи на доступність складних когнітивних тестів, точне вимірювання емоційного інтелекту як здібності, фактора, який, за різними оцінками, визначає успіх людини у більшості життєвих ситуацій, залишається викликом.

Особливо гостро ця проблема відчутна в Україні, де десятиліттями панувала радянська культура – система, що суворо контролювала та пригнічувала емоційні прояви, зокрема тих, хто не відповідав офіційній ідеології чи створював "нестандартну" поведінку. Такий підхід сформував системне недооцінювання емоційної сфери: батьки традиційно зосереджувалися на академічних успіхах дітей, часто ігноруючи їхній емоційний розвиток. Як наслідок, покоління дорослих, які мають високий рівень IQ, можуть демонструвати недостатні навички командної роботи, емпатії та емоційної саморегуляції. У сучасних умовах війни, коли українці стикаються із щоденними емоційними навантаженнями, ця проблема стає надзвичайно актуальною.

Попри стрімкий розвиток психометрії у світі, в Україні досі актуальною залишається проблема використання невалідованих методик для оцінки емоційного інтелекту (EI). Найпоширенішим прикладом є "тест Н. Холла" – інструмент, що не має відомого авторства, опублікованої методології та належної емпіричної перевірки. Під час фахової дискусії на зустрічі Українського психометричного товариства (Українське психометричне товариство, 2024), Олена Вельдбрехт звернула увагу на ризики використання подібних методик, підкресливши, що вони можуть завдати шкоди при ухваленні рішень на основі результатів такого оцінювання.

Міжнародний досвід демонструє кардинально інший підхід. Валідовані інструменти, такі як WLEIS(Atwater, & Yammarino, 1992), успішно застосовуються для критично важливих завдань: від оптимізації бойової ефективності військових підрозділів у Сінгапурі до підвищення якості медичної допомоги у провідних клініках світу. Офіцери з високими показниками емоційного інтелекту демонструють значно кращі результати у стресових бойових ситуаціях, ефективніше керують підлеглими та приймають рішення під тиском.

Для України, яка переживає найбільший воєнний конфлікт в Європі з часів Другої світової війни, розробка валідних інструментів емоційної діагностики стає стратегічною потребою для суспільства. Емоційно компетентні офіцери рятують життя, емоційно зрілі педагоги формують стійкість майбутніх поколінь, а емоційно інтелектуальні керівники будують фундамент для відновлення країни.

© Кримчак Вікторія, Романова Юлія, 2025

Метою дослідження є розробка інструментарію, який вимірює емоційний інтелект як здібність на основі сучасної літератури.

Відповідно до мети було сформовано такі ***завдання***:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукової літератури з проблеми емоційного інтелекту, його визначення, структури та функцій.
2. Здійснити методичний аналіз наукової літератури про вимірювання емоційного інтелекту, проаналізувати типологію завдань та структуру.
3. Запланувати та створити пробний варіант методологічного інструменту.
4. Здійснити систематичний збір даних, що відповідають вимогам дослідження та підготувати дані для аналізу.
5. Здійснити аналіз проведеного пілотного дослідження та перевірити психометричні характеристики та валідність цього методу.
6. На основі отриманих результатів та аналізу проведеного дослідження, встановити чи предиктори позитивно корелюють з результатами.

Об'єкт дослідження – емоційний інтелект як здібність.

Предмет дослідження – спроби діагностики емоційного інтелекту як здібності.

Огляд попередніх досліджень. Емоційний інтелект – одне з найсуперечливіших понять сучасної психології, яке одночасно захоплює мільйони читачів популярних книг і викликає скепсис у наукових колах, де його часто сприймають як занадто м'який, суб'єктивний конструкт або навіть як оксюморон – хіба можуть емоції бути інтелектуальними?

Утім, цей скепсис значною мірою зумовлений відсутністю концептуальної однозначності та суперечливістю між різними теоретичними підходами до його моделювання.

Модель здібностей, запропонована Майєром, Саловей і Карузо, інтерпретує EI як набір когнітивних здібностей, пов'язаних з обробкою емоційної інформації. Ця модель визначає EI як один із видів традиційного інтелекту, що має справу з емоційними проявами (Salovey & Mayer, 1990).

До цієї моделі входять такі елементи, як сприйняття емоцій, розуміння емоцій, використання емоцій та їх управління. Сприйняття емоцій полягає у вмінні чітко розпізнавати власні емоції та емоції інших людей, а отже і численні стимули, зокрема, обличчя, звуки, зображення та культурні артефакти. Розуміння емоцій – це уміння оцінювати емоційну інформацію, аналізувати динаміку змін емоцій у часі та тлумачити значення емоційних станів. Використання емоцій для поліпшення мислення – це спроможність застосовувати емоції для полегшення когнітивних процесів, таких як креативність, розв'язання проблем та прийняття рішень. І нарешті, управління емоціями – це здібність до регулювання власних емоційних станів та станів інших людей для досягнення бажаних результатів.

Альтернативним напрямом концептуалізації та вимірювання EI є підхід К. Петрідеса, який, на відміну від вищерозглянутої моделі, фокусувався на емоційному самосприйнятті та у роботі (Petrides et al., 2007) чітко розмежовував EI-здібність та EI-риса, адже, на його думку, оскільки вони по-різному вимірюються, то це означає, що вони повністю відмінні, хоч і можуть бути взаємопов'язані.

Тож, модель TEI (Trait Emotional Intelligence) ґрунтується на суб'єктивному досвіді людини, на її самосприйнятті побаченого, адже, на думку автора, емоції самі по собі суб'єктивні. Ця модель має такий вигляд:

• Емоційність: сприйняття емоцій (у себе та інших), вираження емоцій, емпатія та управління відносинами.
• Самоконтроль: регуляція емоцій, управління імпульсами, управління стресом та адаптивність.
• Соціальність: управління емоціями інших, асертивність та соціальна обізнаність.
• Благополуччя: самооцінка, щастя, оптимізм.

Цікаво те, що є ще два аспекти, які автор не включав до жодного компонента та називав їх "глобальними" або "незалежними" факторами, оскільки вони пов'язані з кількома вищезгаданими елементами структури емоційного інтелекту. Коли Петрідес проводив факторний аналіз даних TEIQue (Petrides, 2009), він виявив, що ці два компоненти не завантажуються чітко на один конкретний фактор, але роблять значний внесок у загальний конструкт EI як риси, тому не є обов'язковими (Petrides, 2016). Йдеться про самомотивацію (наполегливість та внутрішні стимули до досягнення цілей) та соціальну свідомість (соціальна чутливість та адаптивні соціальні функції).

У рамках змішаних моделей здібності та особистісні риси комбінуються; серед них найбільш відомі моделі Реувена Бар-Она та Деніела Гоулмана (Bar-On, 2006; Goleman, 1995).

Модель Бар-Она визначає емоції як "взаємопов'язані емоційні та соціальні компетенції, які впливають на здатність людини розуміти та ефективно виражати себе, розуміти та взаємодіяти з іншими, а також успішно справлятися з повсякденними вимогами, викликами та стресами" (Bar-On, 2006). За його працями, модель EI складається з п'яти основних компонентів: внутрішньоособистісні навички, міжособистісні навички, життєстійкість, управління стресом та загальні емоції.

До внутрішньоособистісних навичок, за Бар-Оном, належить самоповага (спроможність приймати та поважати себе), емоційна самосвідомість(здатність людини сприймати та усвідомлювати свої емоції), асертивність (здатність конструктивно висловлювати свої емоції та думки), незалежність (коли людина вільна від емоційної залежності від інших, здатна приймати самостійні рішення у різних стресових ситуаціях) та само актуалізація (спроможність встановлювати особисті цілі та реалізовувати свій потенціал).

Міжособистісний компонент, на його думку, охоплює соціальну свідомість і стосується взаємин з оточенням. Цей компонент включає емпатію (здатність розуміти почуття інших, бути співчутливим де це потрібно і т. ін.), соціальну відповідальність (можливість людини ідентифікувати себе з певною соціальною групою та співпрацювати з ними) та міжособистісні стосунки (коли людина вміє встановлювати й підтримувати задовільні взаємини та конструктивно виражати свої емоції у них).

Коли ж ми говоримо про компонент життєстійкість, то йдеться про здатність людини об'єктивно аналізувати свої переживання з реальністю(адаптація), відповідно врегульовувати свої емоції, думки та поведінку, враховуючи сьогоденні умови (тобто бути гнучким) та вміння ефективно вирішувати особисті та міжособистісні труднощі.

Компонент управління стресом пов'язаний із спроможністю конструктивно, продуктивно протистояти стресовим ситуаціям і активно долати негативні емоції(бути стресостійким), контролюючи їх.

І останній компонент моделі – компонент загального настрою стосується здібності людини шукати позитивні моменти, навіть у напружених ситуаціях(оптимізм) та здатності відчувати задоволення від себе, інших та життя (щастя).

Згодом модель Гоулмана зазнала суттєвої критики, оскільки багато дослідників вважали її надмірно узага-

льненою та схильною до спрощень, що зрештою закріпило за нею репутацію радше популяризаторської, ніж наукової концепції. На відміну від підходу Саловея та Майєра, Гоулман розширив структуру емоційного інтелекту, включивши до неї низку особистісних характеристик, таких як надійність, інноваційність і здатність працювати у команді. Ці риси він розглядав не як вроджені якості, а як динамічні компетенції, що можуть розвиватися разом зі зростанням рівня емоційного інтелекту. Сам Гоулман підкреслював різницю між поняттям емоційного інтелекту та емоційними компетенціями, порівнюючи їх з яблуком та яблучним соусом (Goleman, 2003).

З моменту її створення Гоулман уточнив свою модель, консолідувавши п'ять первинних доменів до чотирьох. Його модель з чотирьох гілок (Goleman, 2001) включає:

• Самосвідомість: емоційна самосвідомість, точна самооцінка і впевненість у собі.

• Самоменеджмент: самоконтроль, надійність, сумлінність, адаптивність, прагнення до досягнень та ініціативність.

• Соціальна обізнаність: емпатія, соціальна орієнтація та організаційна обізнаність.

• Управління взаємовідносинами: розвиток інших, вплив, комунікація, управління конфліктами, лідерство, каталізатор змін, побудова зв'язків, командна робота та співпраця.

Українська психологічна школа пропонує концептуально відмінну від західних підходів інтерпретацію емоційного інтелекту, яка характеризується глибшою теоретичною обґрунтованістю та акцентом на ціннісно-смисловій складовій особистості.

Провідну роль у формуванні цього напряму відіграла наукова школа Е.Л. Носенко, яка розробила феноменологічно-рефлексивну модель емоційної розумності. Центральна ідея цієї моделі полягає в розумінні емоційного інтелекту не як механізму когнітивної обробки емоційної інформації, а як форми усвідомленої саморегуляції та рефлексивного осмислення емоційних процесів у контексті особистісної ціннісно-світоглядної системи (Носенко, (2004).

У концепції Носенко емоційний інтелект визначається як інтегративна властивість особистості, що включає розвинену рефлексивну свідомість, здатність до етичної оцінки емоційних імпульсів та прийняття усвідомлених рішень у міжособистісній взаємодії. Дослідниця обґрунтовує доцільність терміна "емоційна розумність" замість "емоційний інтелект", оскільки він точніше відображає не лише розпізнавання емоцій, але й їх осмислення крізь призму особистісних смислів і цінностей. Елеонора Львівна також пропонує ієрархічну модель рівнів розвитку EI, де найвищі рівні характеризуються інтеграцією емоційних процесів, моральної саморефлексії та ціннісного самовизначення.(Носенко, & Коврига, 2003).

Подальший розвиток цього підходу представлений у дослідженнях Г.В. Ложкіна та колег, які розглядають EI як інтегральну системну властивість особистості з когнітивними, афективними та поведінковими компонентами. (Ложкін, Носкова, & Толкунова, 2014). І. Афоніна зосереджується на діагностиці емоційної зрілості як складової емоційного інтелекту, розробляючи методологічні підходи до вимірювання суб'єктивних та рефлексивних характеристик (Афоніна, 2011).

Для систематизації та наочного представлення концептуальних відмінностей між основними теоретичними підходами до емоційного інтелекту ми розробили зведену таблицю (табл. 1), що ілюструє структурні компоненти провідних моделей EI.

На основі компаративного аналізу існуючих теоретичних підходів ми розробили модифіковану модель емоційного інтелекту як здібності, яка зберігає концептуальну основу моделі Майєра–Саловея, але вносить суттєве уточнення у структуру компонента "Управління емоціями".

Ключовою модифікацією виступає диференціація компонента "Управління емоціями" на два функціонально відмінні субкомпоненти: управління власними емоціями та управління емоціями інших.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз структурних компонентів моделей емоційного інтелекту

Модель	Тип моделі	Основні компоненти	Метод вимірювання
Майєр-Саловей-Карузо	Модель здібностей	1. Сприйняття емоцій 2. Використання емоцій 3. Розуміння емоцій 4. Управління емоціями	MSCEIT (The Mayer–Salovey–Caruzo. Emotional Intelligence Test)
Петрідес (TEI)	Модель риси	1. Емоційність 2. Самоконтроль 3. Соціальність 4. Благополуччя + Глобальні фактори	Самозвітні опитувальники (TEIQue)
Бар-Он (EQ-i)	Змішана модель	1. Внутрішньоособистісні навички 2. Міжособистісні навички 3. Життєстійкість 4. Управління стресом 5. Загальний настрій	Самозвітні опитувальники (EQ-i 2.0)
Гоулман	Змішана модель	1. Самосвідомість 2. Самоменеджмент 3. Соціальна обізнаність 4. Управління взаємовідносинами	Оцінка компетенцій (360°)
Носенко (Українська школа)	Феноменологічно-рефлексивна модель	1. Рефлексивна свідомість 2. Етична оцінка емоцій 3. Ціннісно-смислова інтеграція 4. Емоційна саморегуляція	Комплексна діагностика (якісні + кількісні методи)

Примітка. Таблиця демонструє концептуальну різноманітність підходів до структурування емоційного інтелекту: від когнітивно-орієнтованих моделей здібностей до особистісно-рефлексивних концепцій.

Запропонований поділ ґрунтується на фундаментальній відмінності внутрішньоособистісних та міжособистісних аспектів емоційної регуляції, що узгоджується з концептуальними поглядами на структуру емоційного інтелекту інших визнаних моделей, зокрема з тенденцією до розмежування внутрішньоособистісного та міжособистісного інтелекту в концепції множинного інтелекту Гарднера та моделі змішаного емоційного інтелекту Бар-Она.

Ця п'ятикомпонентна структура стала теоретичною основою для розробки авторської діагностичної методики, описаної у наступних розділах статті (табл. 2).

Таблиця 2

Структура модифікованої моделі емоційного інтелекту (авторська розробка)

Компонент	Визначення	Основні здібності
1. Сприйняття емоцій	Здатність ідентифікувати емоційні стани через міміку, інтонацію, жести, мову тіла	Розпізнавання емоцій у себе та інших; декодування мультимодальних емоційних сигналів
2. Використання емоцій	Здатність застосовувати емоції для полегшення когнітивних процесів	Спрямування емоцій на вирішення проблем, креативність, прийняття рішень
3. Розуміння емоцій	Здатність аналізувати емоційну інформацію та передбачати динаміку емоційних станів	Інтерпретація значень емоцій; розуміння причинно-наслідкових зв'язків між емоціями
4. Управління власними емоціями	Здатність до саморегуляції емоційних станів через адаптивні стратегії	Когнітивна переоцінка, прийняття, рефреймінг, регуляція емоційних реакцій відповідно до ситуації
5. Управління емоціями інших	Здатність до фасилітації емоційних станів у міжособистісній взаємодії	Емоційна підтримка, мотивування, заспокоєння, емпатична комунікація

Методи

Методологічною основою пілотажного дослідження стали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. Теоретико-методологічний аналіз сучасної літератури з емоційного інтелекту та психодіагностики було використано для обґрунтування концептуальної моделі дослідження. Розробка змісту тестових завдань здійснювалася з урахуванням чотиригілкової моделі емоційного інтелекту (Майєр–Саловей). У процесі емпіричного етапу було використано метод онлайн-опитування, створення відеостимулів, а також застосовано описову статистику та розрахунок внутрішньої узгодженості шкал (коефіцієнт α Кронбаха) для оцінки надійності методики. Метод аналізу та синтезу застосовувався для виявлення типових технічних і змістових недоліків завдань.

Учасники. У рамках пілотажного дослідження, проведеного в січні 2024 р., було сформовано вибірку з 21 особи віком від 17 до 22 років (M = 18,9; SD = 1,44), серед яких 13 жінок (61,9 %) та 8 чоловіків (38,1 %). Цей обсяг вибірки було визначено відповідно до рекомендацій щодо мінімальної кількості респондентів для пілотного тестування психодіагностичних методик (Kline, 1986).

Вибірка складається переважно зі студентів різних курсів закладів вищої освіти України, що забезпечувало відносну гомогенність освітнього рівня та соціокультурного середовища учасників, що є типовим для пілотажних досліджень, оскільки дає змогу мінімізувати вплив сторонніх змінних на первинному етапі валідації інструменту.

Незважаючи на відносно невеликий обсяг вибірки, її характеристики відповідають цілям пілотажного етапу дослідження, який передбачав первинну оцінку функціональності методики, виявлення технічних проблем та отримання попередніх даних про психометричні властивості інструменту. Подальші етапи валідації передбачають значне розширення вибірки з включенням різних вікових, освітніх та професійних груп для забезпечення репрезентативності результатів.

Пілотажне дослідження включало послідовне виконання респондентами 5 блоків завдань відповідно до компонентної структури емоційного інтелекту в модифікованій моделі Майєра–Саловея: сприйняття емоцій, використання емоцій, розуміння емоцій, управління власними емоціями та управління емоціями інших. Загальна кількість завдань у початковій версії методики становила 50 (по 10 завдань у кожному блоці).

Для виконання завдань на сприйняття емоцій респонденти переглядали короткі відеоролики та відповідали на запитання "Яка емоція простежується в героя відео?", обираючи із запропонованих варіантів відповідей. Блок розуміння емоцій передбачав перегляд відеоматеріалів з подальшим аналізом емоційних станів персонажів через запитання "Що, найімовірніше, відчуває герой відео у цій ситуації?". У блоці використання емоцій учасники також аналізували відеосюжети, визначаючи оптимальні емоційні стратегії через запитання "Яка емоція, на Вашу думку, може допомогти герою вирішити цю ситуацію?". Блок управління емоціями містив опис реальних життєвих ситуацій, де респонденти обирали найефективніші способи емоційної регуляції для вирішення проблемних обставин.

Розробка методики. Сучасна практика діагностики емоційного інтелекту стикається із суттєвою методологічною проблемою. Переважна більшість широко використовуваних інструментів – EQ-i Бар-Она, шкала емоційної компетентності Гоулмана та їх модифікації – базуються на принципі самооцінки, що створює фундаментальне протиріччя з природою вимірюваного конструкта.

Ці методики фокусуються переважно на особистісних характеристиках, поведінкових стилях та соціальних компетенціях, відходячи від розуміння емоційного інтелекту як когнітивної здібності. Така концептуальна невідповідність призводить до суттєвих обмежень у валідності та надійності діагностичних висновків.

Єдиним психометрично вивіреним інструментом, який реалізує модель емоційного інтелекту як здібності, залишається MSCEIT (Mayer–Salovey–Caruso Emotional Intelligence Test).

Пропонуємо детальніше розглянути їх модель. Для них, емоційний інтелект – це здатність відстежувати, розрізняти і використовувати цю інформацію, щоб керувати своїми почуттями та емоціями, а також почуттями інших людей" (Salovey, & Mayer, 1990). Більше того, ця модель розглядає емоції як корисне джерело інформації, яке допомагає зрозуміти соціальне середовище і орієнтуватися в ньому. Вона передбачає, що люди диференціюються за здатністю обробляти інформацію емоційного характеру і співвідносити її з більш широким пізнанням. Ця здатність проявляється в певній адаптивній поведінці. Модель стверджує, що емоційний інтелект включає в себе чотири типи здібностей: сприйняття емоцій, їх використання, розуміння та управління.

Сприйняття емоцій, на думку авторів, є здатністю "виявляти та розшифровувати емоції в обличчях, зображеннях, голосах та культурних артефактах, включаючи здатність ідентифікувати власні емоції", використання емоцій – це про "здатність використовувати емоції для полегшення різних когнітивних дій, таких як мислення та розв'язання проблем", розуміння емоцій – "здатність розуміти мову емоцій та оцінювати складні взаємозв'язки між емоціями", а управління емоціями – "здатність регулювати емоції як у себе, так і в інших" (Salovey, & Mayer, 1990).

Попри наявність в Україні адаптованої версії MSCEIT (Shyron, 2022), використання цього інструменту в дослідницькій практиці обмежується низкою факторів:

По-перше, адаптована версія MSCEIT зберігає оригінальний формат завдань, побудованих на текстових описах і статичних зображеннях, що обмежує екологічну валідність методики. Натомість наша мета полягала у створенні діагностичного інструменту, який би моделював реалістичні умови міжособистісної взаємодії, використовуючи динамічний стимульний матеріал (відеофрагменти з реалістично представленими емоційними ситуаціями).

По-друге, цільове призначення адаптації MSCEIT переважно орієнтоване на контекст прикладної психології (оцінка персоналу, управління персоналом тощо), тоді як наша методика розроблялася як науково-дослідницький та психодіагностичний інструмент, придатний для вивчення емоційного інтелекту в загальнопсихологічному, освітньому та клінічному контекстах.

По-третє, на відміну від оригінальної структури MSCEIT, в нашій концептуальній моделі було здійснено розмежування компонента "Управління емоціями" на два функціонально відмінні підкомпоненти: "Управління власними емоціями" та "Управління емоціями інших". Запропонований поділ ґрунтується на фундаментальній відмінності внутрішньоособистісних та міжособистісних аспектів емоційної регуляції, що дає змогу суттєво розширити діагностичні можливості та підвищити теоретичну валідність моделі. Теоретичним підґрунтям для такої модифікації також є те, що це узгоджується з концептуальними поглядами на структуру емоційного інтелекту інших визнаних моделей, зокрема з тенденцією до розмежування внутрішньоособистісного та міжособистісного інтелекту в концепції множинного інтелекту Гарднера та моделі змішаного емоційного інтелекту Бар-Она.

Субшкала "Управління власними емоціями", на нашу думку, включає здатність до застосування адаптивних стратегій емоційної саморегуляції: когнітивної переоцінки, прийняття, рефреймінгу (подивитися на ситуацію під "іншим кутом"), змінювати свої емоційні стани залежно від того, що відбувається зараз (ситуативні вимоги), та того, що хочеться досягти(особистісні цілі). Це також про те, що людина розуміє власні спроби регулювання емоціями та усвідомлює, як ці спроби діють на її психологічний стан.

Субшкала "Управління емоціями інших" концептуалізується нами як сукупність здібностей, спрямованих на фасилітацію емоційних станів у міжособистісній взаємодії, що включає вміння мотивувати, заспокоювати інших людей, діяти на їхні емоційні стани(у позитивному плані), надавати емоційну підтримку, використовувати емпатичні техніки комунікації та застосовувати стратегії емоційного зараження. Важливо розуміти, що йдеться не про маніпулювання людьми, а про здатність з повагою, чесністю й відкритістю відчувати емоційні потреби інших і відповідати на них, не використовуючи ці потреби у власних інтересах. Цей конструкт тісно пов'язаний із соціальною компетентністю і лідерськими якостями, являючи собою механізм соціального впливу через емоційні канали комунікації.

Диференціація конструктів управління емоціями також створює передумови для більш точної інтерпретації індивідуальних профілів емоційного інтелекту, виявлення слабких сторін та ресурсів особистості у сфері емоційної регуляції.

Отже, спираючись на все вищесказане, наш інструментарій розроблено з метою заповнення існуючої методичної лакуни, підвищення якості психологічної діагностики емоційного інтелекту в Україні, а також розширення науково-дослідницьких можливостей у сфері вивчення емоційно-когнітивних процесів.

Процес конструювання стимульного матеріалу для оцінки емоційного інтелекту базувався на системному підході до розробки психодіагностичного інструментарію з урахуванням сучасних тенденцій у психометриці. Оскільки класичний інструментарій виміру емоційного інтелекту як здатності – MSCEIT (Mayer–Salovey–Caruso Emotional Intelligence Test) – перебуває в закритому доступі через комерційні обмеження, представлений виключно англійською мовою та розроблений без урахування специфіки української вибірки, її менталітету, соціального і культурного досвіду і т. ін. – було прийнято рішення створити нові завдання, які б вимірювали емоційний інтелект як здібність.

До того ж виникла ідея вдосконалити вищеописаний традиційний формат тесту, інтегруючи в нього динамічний матеріал замість статичних зображень чи текстових описів, що дає змогу підвищити екологічну валідність методики та наблизити діагностичну ситуацію до реальних умов сприймання та інтерпретації емоційних реакцій.

Нагадаємо, що при конструюванні тесту було враховано нашу модифікацію класичної моделі Майєра і Саловея шляхом диференціації компонента "Управління емоціями" на два окремі виміри: "Управління власними емоціями" та "Управління емоціями інших".

Таким чином, структура тесту утворена з п'яти основних блоків (шкал), які відображають компоненти емоційного інтелекту – сприйняття, використання, розуміння емоцій, а також управління власних емоцій та інших людей.

Для перших трьох блоків (сприйняття, розуміння та використання емоцій) було використано комплексні відеофрагменти, які вимагали від досліджуваних аналізу емоційних проявів у мультимодальний спосіб. Зокрема, завдання побудовано таким чином, що респонденти мали звертати увагу не лише на міміку персонажів відеофрагментів, але й на звукові характеристики (інтонацію, тембр голосу, темп мовлення) та на невербальні компоненти комунікації (жести, пози, дистанцію між співрозмовниками, мову тіла в цілому). Це дає змогу наблизити діагностичну ситуацію до реальних умов міжособистісної взаємодії, де розпізнавання емоцій базується на збагаченні інформації з різних сенсорних каналів.

Відбір відеоматеріалів був планомірним і здійснювався у кількох послідовних етапах з дотриманням методологічних принципів і правових аспектів використання візуальних матеріалів.

Принциповим методологічним рішенням було використання фрагментів із художніх фільмів, випущених до 2010 р. Такий вибір зумовлений кількома факторами. По-перше, використання кінематографіч-

них матеріалів забезпечило високу якість демонстрації емоційних патернів, оскільки акторська майстерність характеризується виразністю та чіткістю емоційних проявів, що полегшує їх ідентифікацію. По-друге, обмеження хронологічними рамками (до 2010 р.) допомогло уникнути потенційних проблем з авторським правом, оскільки з освітньою і науковою метою можна використовувати уривки фільмів, які тривалий час є у вільному доступі. І по-третє, ми розраховували, що це може знизити ефект попереднього знання (англ. prior knowledge effect), коли попередній досвід чи знання про матеріал (наприклад, про сюжет фільму) діє на сприйняття та відповідь досліджуваного.

Критеріями відбору того чи іншого фрагменту були:

а) відповідність до конкретного компонента емоційного інтелекту;

б) емоційні прояви показано комплексно через різноманітні канали передачі інформації: міміку, вокальні (інтонаційні) характеристики та кінетичні складові (мова тіла, жести, поза);

в) різноманітність емоційних станів (від базових – радість, смуток, гнів, страх, відраза, здивування, до складних, соціальних – сором, провина, заздрість, гордість, співчуття);

г) сцени було відібрано з різних соціальних контекстів (сімейних, професійних, дружніх), щоб забезпечити екологічну валідність методики;

д) оцінювалася чіткість зображення та звуку, що забезпечує адекватне сприйняття емоційних проявів.

Шляхом багатоетапного процесу відбору було сформованонабір відеофрагментів з популярних та визнаних зарубіжних кінострічок. Використано такі культові фільми, як: "Таксист" (1976), "Психо" (1960), "Заднє вікно" (1954), "Маска" (1985), "Що гнітить Гілберта Ґрейпа" (1993), "Одержимість" (1981), "Після роботи" (1985), "Політ над гніздом зозулі" (1975), "10 речей, які я ненавиджу в тобі" (1999) та "Дивитися детективи" (2007).

Ці фільми було взято до уваги з кількох причин. Насамперед це класика світового кінематографу й вони демонструють високу якість акторської гри, що забезпечує виразність та достовірність емоційних проявів. Більше того, через те, що обрані фільми представляють абсолютно різні жанри (психологічний трилер, драма, комедія, романтична історія), ми змогли відібрати фрагменти з відмінними емоційними станами та контекстами. Незважаючи на іноземне походження, ці фільми відомі українському глядачу, бо були давно перекладені та озвучені, що забезпечило мовну доступність матеріалу для цільової аудиторії.

Результати

Учасники. У рамках пілотажного дослідження, проведеного в січні 2024 р., було сформовано вибірку з 21 особи віком від 17 до 22 років (M = 18,9; SD = 1,44), серед яких 13 жінок (61,9 %) та 8 чоловіків (38,1 %). Цей обсяг вибірки було визначено відповідно до рекомендацій щодо мінімальної кількості респондентів для пілотного тестування психодіагностичних методик (Kline, 1986).

Вибірка складається переважно зі студентів різних курсів закладів вищої освіти України, що забезпечувало відносну гомогенність освітнього рівня та соціокультурного середовища учасників, що є типовим для пілотажних досліджень, оскільки дає змогу мінімізувати вплив сторонніх змінних на первинному етапі валідації інструменту.

Незважаючи на відносно невеликий обсяг вибірки, її характеристики відповідають цілям пілотажного етапу дослідження, який передбачав первинну оцінку функціональності методики, виявлення технічних проблем та отримання попередніх даних про психометричні властивості інструменту. Подальші етапи валідації передбачають значне розширення вибірки з включенням різних вікових, освітніх і професійних груп для забезпечення репрезентативності результатів.

Пілотажне дослідження включало послідовне виконання респондентами 5 блоків завдань відповідно до компонентної структури емоційного інтелекту в модифікованій моделі Майєра–Саловея: сприйняття емоцій, використання емоцій, розуміння емоцій, управління власними емоціями та управління емоціями інших. Загальна кількість завдань у початковій версії методики становила 50 (по 10 завдань у кожному блоці).

Для виконання завдань на сприйняття емоцій респонденти переглядали короткі відеоролики та відповідали на запитання "Яка емоція простежується в героя відео?", обираючи із запропонованих варіантів відповідей. Блок розуміння емоцій передбачав перегляд відеоматеріалів з подальшим аналізом емоційних станів персонажів через запитання "Що, найімовірніше, відчуває герой відео у цій ситуації?". У блоці використання емоцій учасники також аналізували відеосюжети, визначаючи оптимальні емоційні стратегії через запитання "Яка емоція, на Вашу думку, може допомогти герою вирішити цю ситуацію?". Блок управління емоціями містив опис реальних життєвих ситуацій, де респонденти обирали найефективніші способи емоційної регуляції для вирішення проблемних обставин.

Статистичний аналіз. По завершенню пілотажу дані піддавалися статистичному аналізу з метою визначення психометричних характеристик тесту за допомогою програмного забезпечення RStudio (версія 2025.05.0-496). Кодування відповідей здійснювалося на основі консенсусного підходу для перших трьох блоків методики: варіанти відповідей, обрані більшістю респондентів, кодувалися в 1 бал, а всі інші варіанти – в 0 балів. Для блоків, що оцінюють управління емоціями (власними та чужими), було використано більш диференційовану систему кодування: найбільш адаптивні стратегії оцінювалися в 2 бали, помірно ефективні – в 1 бал, а неефективні – в 0 балів.

Аналіз результатів. Описові статистики отриманих даних дають змогу ідентифікувати своєрідність розподілу показників за різними компонентами емоційного інтелекту у вибірці дослідження. У табл. 3 представлено основні характеристики описової статистики за п'ятьма субшкалами методики.

Таблиця 3

Описові статистики субшкал емоційного інтелекту за результатами пілотажного дослідження (N=21)

Шкала	N	M	SD	Медіана	Min	Max	Асиметрія	Ексцес	SE
Сприйняття емоцій	21	3.62	2.06	3	0	7	-0.19	-1.11	0.45
Розуміння емоцій	21	2.71	2.05	3	0	6	0.27	-1.35	0.45
Використання емоцій	21	1.95	1.69	2	0	5	0.19	-1.52	0.37
Управління власними емоціями	21	5.14	1.49	6	2	7	-0.75	-0.49	0.33
Управління емоціями інших	20	2.90	2.27	3	0	6	0.14	-1.51	0.51

Примітки: 1) N – кількість спостережень; 2) M – середнє значення; 3) SD – стандартне відхилення; 4) Медіана – серединне значення вибірки; 5) Min – мінімальне значення; 6) Max – максимальне значення; 7) Асиметрія – показник скошеності розподілу; 8) Ексцес – показник гостровершинності розподілу; 9) SE – стандартна похибка середнього.

Відповідно до наведених у таблиці даних найвищі показники середніх значень спостерігаються за шкалою "Управління власними емоціями" (M = 5,14, SD = 1,49), що може відображати схильність респондентів обирати соціально бажані відповіді при оцінці власних регуляторних здібностей або ж свідчити про дійсно вищий рівень розвитку цього компонента емоційного інтелекту порівняно з іншими. Найнижчі показники зафіксовано за шкалою "Використання емоцій" (M = 1,95, SD = 1,69), що може бути пов'язано з недостатнім розвитком цього компонента емоційного інтелекту в досліджуваній вибірці або з особливостями конструювання відповідних завдань методики.

Наступний важливий крок – перевірка внутрішньої узгодженості як окремих шкал, так і опитувальника загалом. Для цього було розраховано коефіцієнт альфа Кронбаха. Результат шкал продемонстровано на рис. 1, загальний – на рис. 2.

До субшкали "Сприйняття емоцій" увійшло 10 пунктів, для яких використовувалось одне й те саме базове запитання: "Яка емоція простежується в героя відео?", однак застосовувалось воно до різних відеоматеріалів, що дало змогу оцінити здатність респондентів ідентифікувати емоційні стани в різноманітних ситуаціях та контекстах. Загальна альфа Кронбаха для цієї шкали становить 0,75, що свідчить про хорошу внутрішню узгодженість. Пункти 2, 5, 6 виявились проблемними за змістовним характером, а пункт 7 продемонстрував низьку диференціюючу здатність, адже виявився занадто простим для учасників дослідження.

Субшкала "Розуміння емоцій" теж містила 10 пунктів, спрямованих на оцінку здатності розуміти емоції інших людей у конкретних ситуаціях, де також застосовується одне й те ж саме запитання "Що відчуває герой відеофрагменту у тій чи іншій ситуації?".

Альфа Кронбаха за цією шкалою становила 0,81, що підтверджує високу внутрішню узгодженість. Найвищі кореляції субшкали "Розуміння емоцій" демонструють пункти B01 – "Що, найімовірніше, відчуває дівчина у цій ситуації?" (0,72), B03 – "Що, найімовірніше, відчуває хлопець у чорному костюмі в цій ситуації?" (0,68) та B09 – "Що, найімовірніше, відчуває чоловік у цій ситуації?" (0,65). Пункт B04 ("Що, найімовірніше, відчуває дівчина у цій ситуації?") має порівняно нижчу кореляцію (0,39), але виключення його призвело б до незначного підвищення альфа Кронбаха (з 0,81 до 0,83), тому було вирішено залишити його у шкалі. Пункт B06 ("Що, найімовірніше, відчуває колега Брюса у цій ситуації?") був відносним кандидатом на виключення, адже за змістом цей пункт мав невисоку релевантність, але було прийнято рішення залишити його задля збереження змістового охоплення. Пункти B02 ("Що, найімовірніше, відчуває хлопець у чорному костюмі в цій ситуації?"), B10 ("Що, найімовірніше, відчуває Дженні у цій ситуації?") було виключено за результатами як статистичного, так і змістовного аналізу.

Шкала "Використання емоцій" містила 10 пунктів, що стосуються здатності визначати емоції, які можуть допомогти у вирішенні різних життєвих ситуацій, де респондентам ставилось запитання: "Яка емоція, на Вашу думку, може допомогти героїні вирішити цю ситуацію?".

У цій субшкалі альфа Кронбаха становила 0,79, що свідчить про хорошу внутрішню узгодженість навіть за невеликої кількості пунктів. Пункти C05 і C06 демонструють найвищі кореляції з рештою шкали (0,73 та 0,68 відповідно), а пункт C08 показав найнижчу кореляцію (0,43), і його видалення могло б підвищити альфа до 0,83, але з огляду на невелику кількість пунктів у шкалі було вирішено його залишити. Завдання C01, C02, C03 ("Яка емоція, на Вашу думку, може допомогти Джефу вирішити цю ситуацію?"), C07("Яка емоція, на Вашу думку, може допомогти пасажиру вирішити цю ситуацію?"), C09 і C10("Яка емоція, на Вашу думку, може допомогти дівчині вирішити цю ситуацію?") було виключено, оскільки мали суттєві змістові недоліки. Зокрема, у багатьох випадках герої відеофрагментів уже демонстрували певну емоцію, яка вирішувала ситуацію, що зробило ці завдання неоднозначним для досліджуваних.

Наступна субшкала "Управління власними емоціями" також налічувала 10 пунктів, спрямованих на оцінку здатності керувати своїми емоціями та самостійно ухвалювати дієві рішення в напружених емоційних ситуаціях. По цій шкалі ми зафіксували найнижчий показник надійності-узгодженості за альфою Кронбаха серед усіх субшкал методики – 0,62.

Адже дійсно, деякі формулювання життєвих ситуацій могли бути дещо багатозначними, незрозумілими для учасників пілотажного дослідження, наприклад, пункт D01 ("Аліна залишила роботу, щоб більше часу приділяти своїй новонародженій дитині, яку вона дуже любить. Проте, їй не вистачає компанії та спілкування з колегами. Яка, на Вашу думку, дія буде найбільш ефективною для Аліни?"), D03 ("За освітою Богдан – інженер, який зараз працює на керівній посаді у великій компанії. Хоч він й задоволений заробітною платою, але відчуває, що робота не приносить йому задоволення. У підлітковому віці Богдан грав на тромбоні, любив музику і нещодавно брав участь у одному музичному проєкті в одній громадській організації. Богдан починає серйозно замислюватись над тим, щоб звільнитися та займатися тим, що його цікавить, але єдине, що його тримає, це гроші та дружній колектив. Яка, на Вашу думку, дія буде найбільш ефективною для Богдана, щоб задовольнити своє бажання?"), D05 ("Зоя Михайлівна – вчителька історії у середній школі. Вона обожнює свою роботу і намагається зробити свої уроки цікавими і пізнавальними. Проте один з її учнів, Андрій, часто заважає, гучно коментує та сміється на її уроках. Вчителька відчуває образу і роздратування через його поведінку. Яка, на Вашу думку, дія буде найбільш ефективною для Зої Михайлівни?") та D08 ("Юрій — волонтер, який нещодавно розпочав допомагати людям, які постраждали від повномасштабного вторгнення. Юрій приїхав до міста, яке часто зазнає ракетних обстрілів з боку російських окупаційних сил. Волонтер дуже хоче допомогти місцевим жителям і показати їм свою підтримку. Проте сам Юрій відчуває сильну тривогу, коли чує звуки сирен або вибухів. Яка, на Вашу думку, дія буде найбільш ефективною для Юрія?").

Зрештою, субшкала "Управління емоціями інших людей", що мала 10 пунктів, які вимірювали здатність до управління емоціями інших людей у різноманітних міжособистісних ситуаціях. Альфа Кронбаха цієї субшкали становила 0,79, що говорить про добру внутрішню узгодженість.

Пункти E03 – "Катерина, 28 років, працює в IT-компанії на посаді розробника програмного забезпечення. Нещодавно вона дізналась, що її колега Дмитро з аналогічним досвідом та навичками отримує значно вищу зарплату. Вона відчуває роздратування та невдоволення через нерівність в оплаті, що може викликати конфлікт у колективі. Що б ви зробили у цій ситуації?" (0,66) і E09 – "Ольга, яка замінює Наталію в кінці її робочої зміни, постійно запізнюється на 20 хвилин без яких-небудь зазначених причин чи вибачень. Що б ви зробили на місці Наталія?" (0,66) мають найбільші кореляції, порівнюючи з іншими твердженнями цієї шкали, які сто-

суються ситуацій, коли потрібно ефективно керувати емоціями інших людей у робочому середовищі, відповідно пункт E04 ("Софія, студентка, яка проживає в гуртожитку та ділить кімнату з дівчиною Каріною. Загалом ніби все добре, але часто Каріна не дослухається до прохань Софії, може до ранку займатися навчанням з увімкненим світлом, що заважає спати її сусідці. Також Каріна може дорікати дівчині, що вона не прибрала чашку зі столу або ж поклала щось не на своє місце. Софії не подобається, що її не чують, а ще й вичитують. Що б ви зробили у цій ситуації?") – має найнижчу кореляцію (0,30), але його виключення лише збільшило б альфу до 0,80, тому було вирішено залишити його.

Пункти E01 ("Анастасія була наставником на роботі своєї близької подруги Марії. Сьогодні Анастасія дізналась, що Марії запропонували роботу в іншій компанії, яка розташована далеко від їхнього міста, тому вона має переїхати. Це стало для Анастасії справжнім шоком, адже раніше Марія не розповідала, що хоче змінити роботу. Що б ви зробили у цій ситуації на місці Анастасії?"), E06 ("Максим безуспішно шукає місце для паркування. Кожного разу, коли він знаходить вільне місце, інший водій встигає припаркуватися на ньому перед ним. Нарешті, Максим бачить вільне місце та об'їжджає його, готуючись паркуватися, і вже позиціонує своє авто. Однак водій іншої машини викрикує з вікна, вважаючи, що він був тут першим. "Ти що, не почув мене? Я чекав на це місце", – продовжує галасувати інший водій. Уявіть себе на місці Максима. Які були б ваші дії?") і E07 ("Олег любить відвідувати матчі свого сина та команди, але деякі батьки непокоять його своєю неадекватною поведінкою. На одному з таких матчів один з батьків обурюється на тренера за те, що той не давав достатньо часу грати його синові у першій половині гри. Тренер дещо здивований та ігнорує його коментарі. Поступово батько починає агресивніше себе поводити. Олег хоче втрутитися, адже цей галас заважає йому насолодитися грою. Що б Ви зробили в цій ситуації?") було виключено через низьку узгодженість з іншими твердженнями шкали.

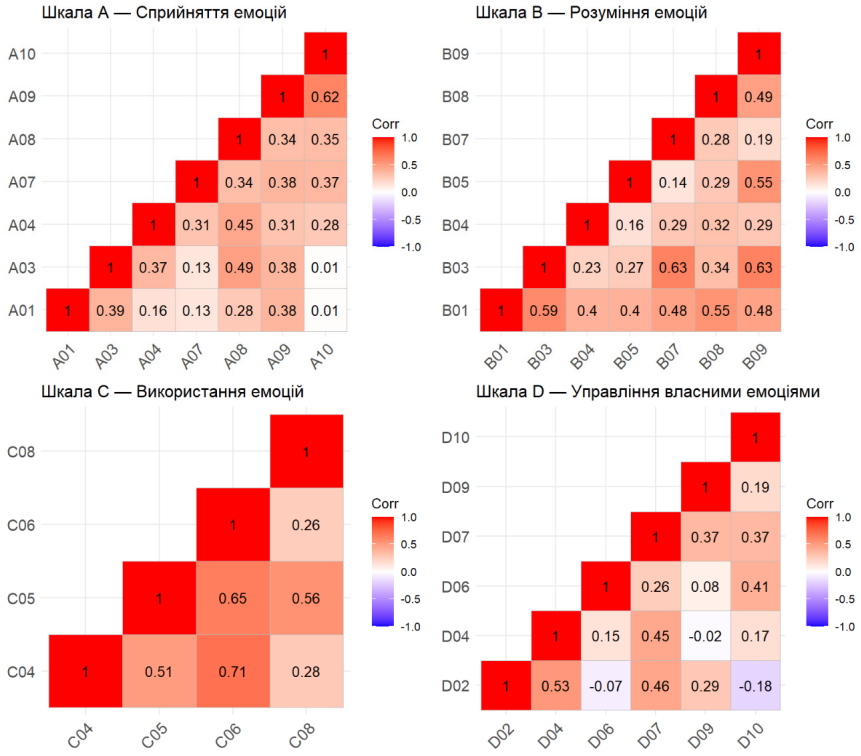

Рис. 1. Надійність (α-Кронбаха) субшкал тесту емоційного інтелекту

Примітки: 1) A – шкала Сприйняття емоцій; 2) B – шкала Розуміння емоцій; 3) C – шкала Використання емоцій; 4) D – шкала Управління власними емоціями; 5) E – шкала Управління емоціями інших

Залишивши вищеописані пункти, ми перевірили загальну надійність тесту та виявили, що коефіцієнт Кронбаха сягає α = 0,86, що свідчить про високу внутрішню узгодженість інструменту в цілому. До того ж проведений аналіз внутрішньої узгодженості допоміг не лише впевнитися у надійності методологічного інструменту, а надав змогу подивитися, як працюють окремі пункти кожної зі шкали (рис. 2).

Досліджуючи кореляційні взаємозв'язки між шкалами емоційного інтелекту, було застосовано коефіцієнт рангової кореляції Спірмена (табл. 2). Такий вибір методу статистичного аналізу є методологічно обґрунтованим, оскільки коефіцієнт Спірмена стійкий до відхилень від нормальності розподілу значень, що є критично важливим для нашого дослідження. Аналіз розподілів компонентів емоційного інтелекту підтвердив відсутність нормального розподілу змінних (рис. 3).

Додатково для аналізу взаємозв'язків між окремими пунктами методики застосовувався тетрахоричний коефіцієнт кореляції, оскільки більшість показників представлені бінарними змінними. Цей метод дає змогу оцінити кореляцію між двома дихотомічними змінними як проявами латентних неперервних континуумів, забезпечуючи точніше відображення реальних взаємозв'язків між показниками.

Таким чином, комбінований підхід забезпечив максимально адекватне врахування специфіки різних типів змінних: коефіцієнт Спірмена використовувався для агрегованих порядкових шкал, тетрахоричні кореляції – для бінарних пунктів методики.

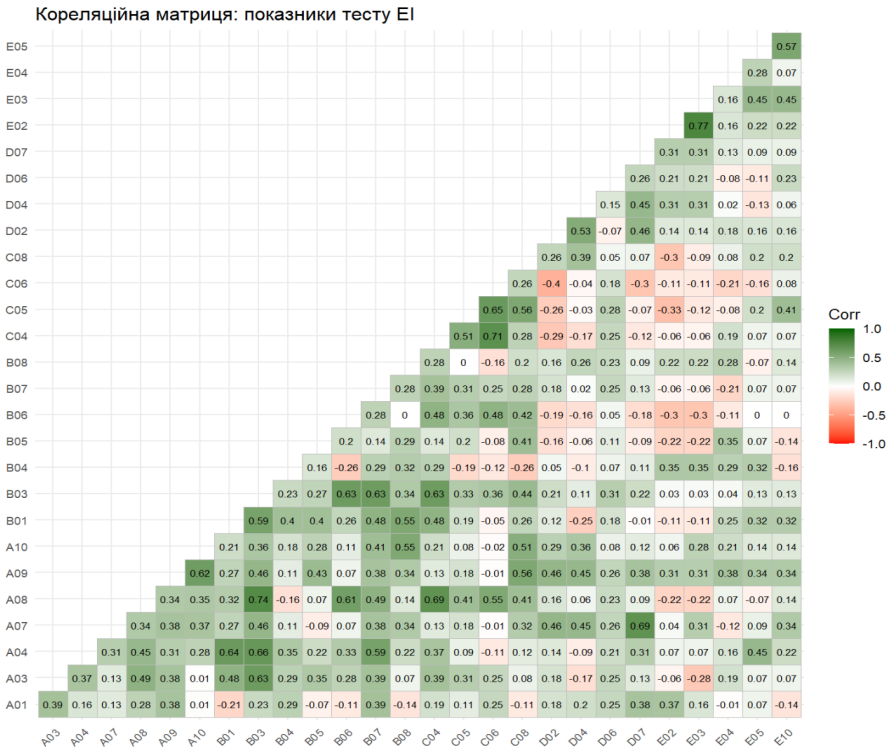

Рис. 2. Загальний коефіцієнт α-Кронбаха для оцінки внутрішньої узгодженості опитувальника
Примітки: 1) A – шкала Сприйняття емоцій; 2) B – шкала Розуміння емоцій; 3) C – шкала Використання емоцій; 4) D – шкала Управління власними емоціями; 5) E – шкала Управління емоціями інших.

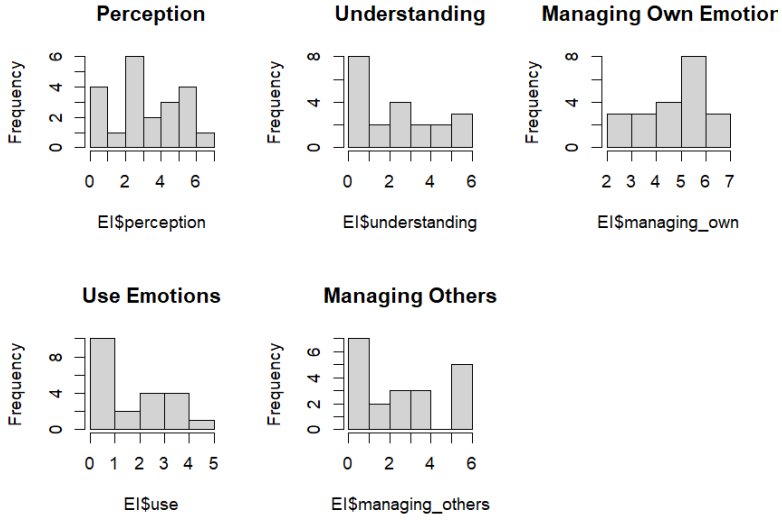

Рис. 3. Гістограми розподілів компонентів емоційного інтелекту: сприйняття, розуміння, управління власними емоціями та емоціями інших
Примітки: 1) Perception – шкала Сприйняття емоцій; 2) Understanding – шкала Розуміння емоцій; 3) Use Emotions – шкала Використання емоцій; 4) Managing Own Emotion – шкала Управління власними емоціями; 5) Managing Others – шкала Управління емоціями інших.

Таблиця 2

Кореляційна матриця компонентів емоційного інтелекту (коефіцієнт Спірмена)

	Сприйняття емоцій	**Розуміння емоцій**	**Використання емоцій**	**Управління власними емоціями**	**Управління емоціями інших**
Сприйняття емоцій	–	**0.735*** **	0.422	0.250	0.105
Розуміння емоцій	**0.735*** **	–	**0.549***	-0.073	-0.073
Використання емоцій	0.422	**0.549***	–	-0.115	-0.045
Управління власними емоціями	0.250	-0.073	-0.115	–	0.239
Управління емоціями інших	0.105	-0.073	-0.045	0.239	–

Примітка: *p < 0.05; **p < 0.01; ***p < 0.001

Аналізуючи кореляційну матрицю між шкалами (табл. 2), вдалося виділити кілька статистично значущих взаємозв'язків між компонентами емоційного інтелекту. Насамперед було виявлено дуже сильний позитивний зв'язок між сприйняттям та розумінням емоцій (rs = 0,735, p < 0,001), що узгоджується з концептуальною моделлю емоційного інтелекту Майєра та Саловей (Salovey, & Mayer, 1990), відповідно до якої здатність ідентифікувати емоції є основою для розвитку більш складних процесів їх розуміння. Виявлений зв'язок відображає послідовність обробки емоційної інформації, за якої точне сприйняття емоційних сигналів створює підґрунтя для подальшого адекватного розуміння їх смислового контексту.

Сильна позитивна кореляція між розумінням і використанням емоцій (rs = 0,549, p < 0,05) є другим значущим результатом аналізу. Зазначений взаємозв'язок вказує на комплексність когнітивних аспектів емоційного інтелекту, де адекватне розуміння емоційних патернів сприяє їх ефективному використанню в різних пізнавальних процесах, включаючи креативне мислення, увагу та здатність розв'язувати проблеми.

Водночас не зафіксовано статистично значущих кореляцій між когнітивними компонентами емоційного інтелекту (сприйняття, розуміння, використання) та його регуляторними компонентами (управління власними емоціями та емоціями інших людей). Ці результати свідчать про порівняно високу автономність цих двох груп компонентів, що узгоджується з дослідженнями (Brackett et al., 2011), які демонструють розбіжність механізмів розпізнавання та регуляції емоцій. За їхніми висновками, здатність правильно розпізнавати емоції не означає, що людина здатна ефективно керувати ними. Інакше кажучи, людина може вміти визначати, які емоції переживає вона сама або інші, але це не гарантує, що вона здатна ними керувати.

Кореляційна матриця компонентів емоційного інтелекту (рис. 4) представляє результати кореляційного аналізу п'яти субшкал з використанням тетрахоричних коефіцієнтів, що є психометрично обґрунтованим вибором для ординальних даних та забезпечує більш точні оцінки силі асоціацій порівняно з кореляціями Пірсона, проте обмежений розмір вибірки (n=21) вимагає обережної інтерпретації результатів через низьку статистичну потужність та високу вразливість до випадкових флуктуацій, а також критично важливо підкреслити, що кореляційні коефіцієнти відображають виключно лінійні асоціації між змінними без будь-яких припущень про причинно-наслідкові зв'язки.

Матриця демонструє неоднорідний розподіл кореляційних коефіцієнтів від слабких до сильних, де найвищі значення спостерігаються між субшкалами управління власними емоціями (D), використання емоцій (C) та управління емоціями інших (E) з коефіцієнтами r ≈ 0,6–0,8, що може свідчити про концептуальну близькість цих конструктів або спільну методичну дисперсію, хоча при малій вибірці такі високі кореляції можуть бути результатом випадкових коливань та потребують реплікації на більшій вибірці для підтвердження стабільності.

Розуміння емоцій (B) виявляє помірні до сильних кореляцій з усіма іншими субшкалами (r = 0,4–0,7), що може вказувати на його інтегративну роль у структурі емоційного інтелекту, проте при n=21 ширина довірчих інтервалів для цих коефіцієнтів є значною, що обмежує можливості для точних висновків про силу цих асоціацій у генеральній популяції.

Сприйняття емоцій (A) демонструє помірні кореляції з рештою субшкал (r = 0,3–0,5) з найслабшою асоціацією з управлінням емоціями інших, що може відображати відносну незалежність перцептивних процесів від складних регулятивних навичок, хоча альтернативними поясненнями можуть бути методичні особливості вимірювання або специфічні характеристики досліджуваної вибірки.

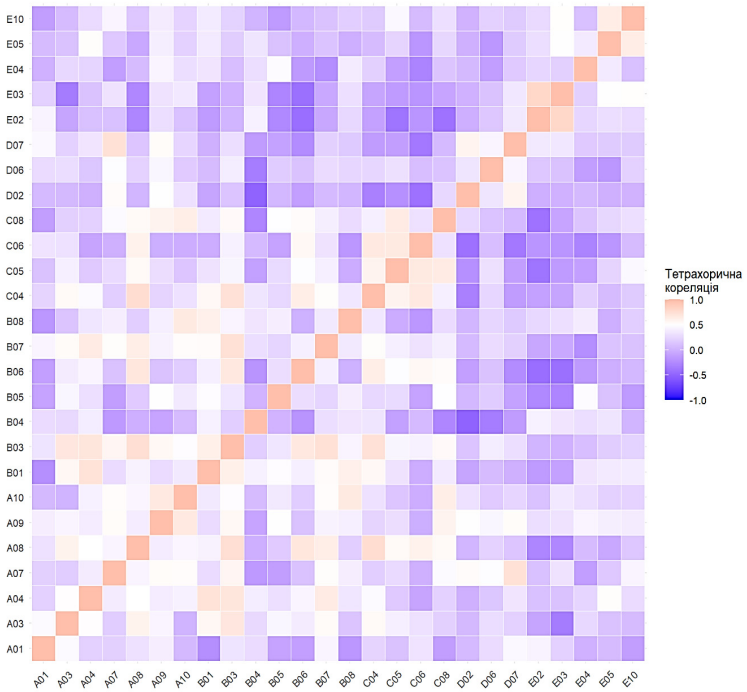

Рис. 4. Кореляційна матриця компонентів емоційного інтелекту (тетрахорична кореляція)

Примітки: 1) A – шкала Сприйняття емоцій; 2) B – шкала Розуміння емоцій; 3) C – шкала Використання емоцій; 4) D – шкала Управління власними емоціями; 5) E – шкала Управління емоціями інших

Дискусія і висновки

Проведене пілотажне дослідження демонструє перші, але обережні свідчення того, що авторська методика оцінки емоційного інтелекту як здібності має потенціал для застосування в українському контексті.

Загальний коефіцієнт внутрішньої узгодженості (α Кронбаха = 0,86) свідчить про цілісність конструкта та досить узгоджену роботу інструменту загалом. Аналіз внутрішньої узгодженості окремих субшкал показав неоднорідні результати. Зокрема, шкала "Сприйняття емоцій" має хорошу внутрішню узгодженість із коефіцієнтом α Кронбаха 0,75, що свідчить про надійність вимірювання здатності ідентифікувати емоційні стани у різних відеоконтекстах і що взагалі такий формат є зрозумілими, небагатозначними для вибірки. Але найцікавіше полягає не просто в цифрах: використання динамічних відеостимулів замість статичних фотографій облич, як у MSCEIT, перетворило діагностичну процедуру на щось більш життєве. Адже в реальності ми зчитуємо емоції не із застиглих портретів, а з різних джерел інформації – міміки, що змінюється, інтонацій голосу, жестів рук, напруженості чи розслабленості тіла. Шкали "Розуміння емоцій" та "Використання емоцій" демонструють високу внутрішню узгодженість з α Кронбаха 0,81 та 0,79 відповідно. Зрештою, шкала "Управління власними емоціями" показала найнижчий рівень внутрішньої узгодженості серед субшкал з α Кронбаха 0,62, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення завдань цієї шкали для підвищення їх консистентності. Інакше кажучи, варто переглянути формулювання або структуру пунктів для кращої узгодженості.

Проте, якщо ми говоримо про якість цього конструкта, то важливо розглядати не лише загальну надійність шкали, де всі пункти просто сумуються, а й аналізувати кожен пункт окремо, як він корелює з іншими завданнями, наскільки послідовно відображає цільовий аспект конструкту, а також чи не має низької або неоднозначної інформативності незалежно від загальної шкали.

Кореляційний аналіз субшкал методом Спірмена показав цікаві внутрішні зв'язки емоційного інтелекту в нашій вибірці. Помірні та досить високі кореляції між різними аспектами здібностей свідчать про те, що інструмент фіксує цілісну структуру конструкту, запропоновану моделлю Майєра–Саловея. Але справжнім відкриттям стали результати тетрахоричної кореляції на рівні окремих пунктів тесту: вони показали, що більшість завдань працюють так, як і задумано, гармонійно поєднуючись у свої субшкали. Звісно, деякі питання вимагають доопрацювання, але це природна частина будь-якого пілотажного дослідження.

Авторська методика закриває чотири критичні методологічні прогалини існуючих підходів до діагностики емоційного інтелекту. По-перше, попри стрімкий розвиток психометрії у світі, в Україні досі актуальною залишається проблема використання невалідованих методик для оцінки емоційного інтелекту, зокрема "тесту Н. Холла" – інструменту, що не має відомого авторства, опублікованої методології та належної емпіричної перевірки (Українське психометричне товариство, 2024). Інші доступні україномовні методики базуються на самозвітах, що робить їх вразливими до ефекту соціальної бажаності. Хоча адаптована версія MSCEIT існує (Shyron, 2022), її використання обмежене комерційною закритістю та орієнтацією переважно на корпоративний контекст. Авторська методика заповнює цю прогалину, пропонуючи відкритий науковий інструмент, доступний для дослідницького використання, з культурно адаптованим контентом та універсальністю застосування від освітніх контекстів до клінічної практики.

Ми усвідомлюємо, що 21 учасник – це далеко не масштабна вибірка, і статистична потужність аналізів залишається обмеженою. Однак, незважаючи на це, навіть на цьому етапі помітно, що методика має неабиякий потенціал та відкриває нові горизонти в дослідженні емоційного інтелекту завдяки унікальному підходу – використанню динамічних відеостимулів, що максимально наближають тестування до реальних життєвих емоційних ситуацій. Більше того, це не лише підвищує екологічну валідність методики, а й прокладає шлях до більш точного розуміння складної природи емоційного інтелекту в українському культурному контексті, що робить наше дослідження актуальним і перспективним.

Незважаючи на це, одне з найважливіших відкриттів цього дослідження полягає не у психометричних показниках, а в доведенні принципової можливості. Ми довели, що емоційний інтелект як здібність можна вимірювати не лише через комерційний, закритий MSCEIT, але й через відкриті, культурно адаптовані інструменти з використанням сучасних технологій динамічної візуалізації. Це відкриває двері для масштабних досліджень емоційного інтелекту в українському контексті – від студентських аудиторій до військових підрозділів, від шкільних класів до психотерапевтичних кабінетів.

Чому взагалі потрібна нова методика, якщо існує MSCEIT? Це питання неминуче виникає, і відповідь розкриває суть проблеми. MSCEIT створювався у зовсім іншому культурному контексті – американському суспільстві початку 2000-х років, де емоційна відкритість вважається нормою, а емоційний інтелект сприймається як цінна компетенція. Український контекст драматично відрізняється: десятиліття радянської системи, яка систематично пригнічувала емоційні прояви, сформували унікальну емоційну культуру, де відкрите вираження почуттів часто сприймається як слабкість, а емоційна стриманість – як доброчесність. Більше того, оригінальна методика MSCEIT є комерційним інструментом з обмеженим доступом, що робить її недоступною для більшості українських дослідників, освітніх закладів, психологічних служб.

Наша методика пропонує інший шлях – не як конкурента MSCEIT, а як інструмент, що відповідає на специфічні потреби української дослідницької та практичної спільноти. Загальний коефіцієнт внутрішньої узгодженості α = 0,86 свідчить про те, що 50 завдань методики "розмовляють однією мовою", вимірюючи дійсно єдиний конструкт емоційного інтелекту. Цей показник демонструє, що відкритий, культурно адаптований інструмент може досягати психометричної якості, порівнянної з комерційними міжнародними методиками. Більше того, високі показники узгодженості окремих субшкал – "Сприйняття емоцій" (α = 0,75), "Розуміння емоцій" (α = 0,81), "Використання емоцій" (α = 0,79) – підтверджують, що кожен компонент емоційного інтелекту може бути валідно виміряний через аналіз реалістичних відеосценаріїв.

Справжня цінність методики розкривається у чотирьох критичних проблемах української психодіагностики, які вона дає змогу розв'язати.

Проблема 1. Попри доступність різноманітних інструментів, в Україні досі панує "тест Н. Холла" – методика без авторства, без теоретичного обґрунтування, без жодної емпіричної перевірки. Під час фахової дискусії на зустрічі Українського психометричного товариства (2024) було наголошено на ризиках використання подібних інструментів: вони можуть завдавати реальної шкоди, коли на основі їхніх результатів ухвалюються важливі рішення про людей.

Проблема 2. Інші доступні україномовні методики базуються переважно на самозвітах, що робить їх вразливими до ефекту соціальної бажаності. Коли людина заповнює опитувальник, вона оцінює не свій реальний емоційний інтелект, а власну уяву про те, яким цей інтелект має бути. Наша методика обходить цю пастку, вимірюючи емоційний інтелект через реальну здатність аналізувати складні емоційні ситуації у відеоформаті, де правильна відповідь не очевидна, а соціальна бажаність не спрацьовує.

Проблема 3. Традиційні методики, включаючи MSCEIT, використовують статичні стимули: фотографії облич, малюнки, текстові описи. Але коли востаннє ви зчитували емоції людини з нерухомої фотографії у реальному житті? У реальності емоційний інтелект проявляється в динаміці живої взаємодії: Ви помічаєте, як міміка змінюється протягом секунд, як голос тремтить попри впевнені слова, як напружені плечі видають приховану тривогу, як дистанція між людьми розповідає про їхні стосунки більше, ніж слова. Емоції не є застиглими "знімками", вони розгортаються в часі, маскуються, накладаються одна на одну, створюють складні емоційні симфонії.

Наша методика розв'язує цю проблему через динамічні відеостимули, що забезпечує мультимодальність (респонденти аналізують емоції через візуальні, аудіальні та контекстуальні канали одночасно), оцінку емоційної динаміки (здатність відстежувати зміни емоційних станів у часі) та наближення до реальності. Високі показники узгодженості шкал сприйняття (α = 0,75) та розуміння емоцій (α = 0,81) емпірично підтвердили: динамічні стимули не ускладнюють діагностику, а навпаки – роблять її більш природною для нашої когнітивної системи, яка еволюційно налаштована саме на зчитування рухомих емоційних патернів. Учасники дослідження не скаржилися на складність; багато зазначали, що відеозавдання здавалися більш інтуїтивно зрозумілими. Це критично важливе спостереження: підвищення екологічної валідності не суперечить психометричній надійності, а може її посилювати.

Проблема 4. Класична модель Майєра–Саловея (Salovey, & Mayer, 1990) об'єднує управління власними емоціями та емоціями інших у єдиний компонент, але практика демонструє, що це різні здібності. Є люди з бездоганним самоконтролем, які керують власним страхом і гнівом навіть у екстремальних ситуаціях, але абсолютно "безпорадні", коли треба заспокоїти іншу людину або створити атмосферу психологічної безпеки в команді. І навпаки: є харизматичні лідери з природною здатністю впливати на емоційний стан групи, мотивувати, надихати, однак їхнє власне емоційне життя може бути хаотичним, вони схильні до вигорання, не розпізнають власну тривогу.

Наша методика закриває цю прогалину через диференціацію на управління власними емоціями (когнітивна переоцінка, рефреймінг, адаптивна регуляція) та управління емоціями інших (фасилітація емоційних станів, емоційна підтримка, емпатична комунікація). Відсутність статистично значущих кореляцій між когнітивними компонентами (сприйняття, розуміння, використання) та регуляторними компонентами емпірично підтверджує коректність цієї диференціації та узгоджується з висновками Brackett et al. (2011) про відносну автономність механізмів розпізнавання та регуляції емоцій: здатність правильно розпізнавати емоції не гарантує здатності ефективно ними керувати. Запропонований поділ також узгоджується з тенденцією до розмежування внутрішньоособистісних та міжособистісних компонентів у моделі Бар-Она (Bar-On, 2006), який чітко диференціює внутрішньоособистісні навички (самоповага, емоційна самосвідомість, незалежність) та міжособистісні навички (емпатія, соціальна відповідальність, міжособистісні стосунки).

Ця диференціація має критичне практичне значення, особливо у військовому контексті. Для рядового бійця критична саме внутрішня емоційна стійкість – здатність функціонувати під вогнем, контролювати страх, швидко відновлюватися після стресу. Проте для командира підрозділу недостатньо лише особистої стійкості, адже він має вміти підтримувати моральний дух підлеглих, розпізнавати ознаки критичного стресу у бійців, створювати атмосферу згуртованості навіть у найважчих умовах. Це два функціонально різні набори здібностей, і недиференційована оцінка змішує їх в одну цифру, позбавляючи можливості побачити реальний профіль емоційної компетентності кандидата. Така диференціація дає змогу створювати точніші індивідуальні профілі та розробляти цільові програми розвитку конкретних дефіцитарних компонентів, що особливо актуально в контексті українських потреб, де емоційний інтелект розглядається як інтегральна системна властивість особистості з когнітивними, афективними та поведінковими компонентами (Ложкін, Носкова, & Толкунова, 2014; Афоніна, 2011).

Практична корисність методики розкривається в конкретних контекстах застосування. У військовій психології здатність офіцерів керувати власними емоціями та емоціями підлеглих у стресових бойових ситуаціях може бути питанням життя і смерті. Україна переживає найбільший воєнний конфлікт в Європі з часів Другої світової, і емоційна компетентність стає фактором не просто індивідуального успіху, а колективного виживання. Командир, який не розпізнає критичний стрес у бійців, ризикує втратити боєздатність підрозділу. Офіцер, який не вміє підтримати моральний дух, може стикнутися з дезертирством. І навпаки – емоційно компетентні командири створюють згуртовані, стійкі підрозділи.

В освіті методика дає змогу оцінювати майбутніх психологів, педагогів, соціальних працівників – професіоналів, для яких емоційний інтелект є професійною компетенцією. Психолог з низьким емоційним інтелектом може пропускати критичні емоційні сигнали від клієнтів, неадекватно інтерпретувати їхні стани, не вміти створити терапевтичний альянс. Педагог, який не розуміє емоційну динаміку класу, може втратити контроль або створити токсичну атмосферу страху. Об'єктивна оцінка на етапі професійного відбору може суттєво підвищити якість цих критично важливих професій.

У психотерапії методика дає змогу діагностувати емоційні дефіцити клієнтів, створювати індивідуалізовані плани терапії. Клієнт може мати труднощі саме з розпізнаванням власних емоцій (алекситимія) або з їх регуляцією (імпульсивність), або з розумінням емоцій інших (що створює проблеми у стосунках). Диференційована діагностика дає змогу точніше визначити фокус терапевтичної роботи та відстежувати прогрес у часі.

Водночас результати поточного дослідження визначають кілька пріоритетних напрямів для подальшого розвитку психометричного інструменту вимірювання емоційного інтелекту.

Першочерговим завданням є розширення вибірки до репрезентативних розмірів для проведення експлораторного факторного аналізу та перевірки стабільності факторної структури, що забезпечує достатню статистичну потужність для виявлення значущих кореляційних зв'язків між компонентами емоційного інтелекту.

Дослідження конвергентної та дискримінантної валідності через порівняльний аналіз з установленими міжнародними методиками (EQ-i 2.0, MSCEIT, TEIQue) дасть

змогу визначити ступінь перекриття з існуючими конструктами та ідентифікувати унікальні аспекти розробленого інструменту, тоді як встановлення критеріальної валідності через зв'язки з об'єктивними показниками ефективності (академічна успішність, професійна результативність, соціальна адаптація) забезпечить емпіричне підґрунтя для практичного застосування методики.

Також цікаво методологічно вдосконалити інструментарій, зокрема впровадити сучасні підходи теорії відповіді на завдання (IRT) для підвищення дискримінативної здатності окремих пунктів, а також розробити алгоритми комп'ютерного адаптивного тестування, що дадуть змогу суттєво скоротити час діагностики при збереженні високої точності вимірювання. Втім, слід зауважити, що впровадження таких інноваційних технологій вимагатиме значних ресурсів, часу і глибоких технічних експертиз, тому їх реалізація є довгостроковою перспективою, що стане предметом наступних етапів дослідження.

Перевірка та психометрична оцінка авторської методики вимірювання емоційного інтелекту на основі моделі здібностей Майєра–Саловея з використанням динамічних відеостимулів на українській вибірці підтвердила свій потенціал як валідного та надійного інструменту. Результати кореляційного аналізу вказали на внутрішню узгодженість між субшкалами та відповідність теоретичній структурі емоційного інтелекту. Загальний коефіцієнт Кронбаха α = 0,86 свідчить про високий рівень надійності методики, хоч окремі субшкали інструментарію потребують доопрацювання для поліпшення внутрішньої узгодженості.

Водночас варто враховувати, що мала вибірка (n = 21) обмежує статистичні можливості дослідження, не дає змоги провести повноцінний факторний аналіз і перевірити стабільність результатів при повторному тестуванні. Тому ці висновки слід сприймати як попередні. Однак методика має великі перспективи і після додаткових досліджень із більшою вибіркою може стати корисним інструментом для оцінки емоційного інтелекту в українському середовищі як у наукових, так і в практичних цілях.

Внесок авторів: Вікторія Кримчак – розробка, проведення та аналіз дослідження, підготовки рукопису, Юлія Романова – організаційне супроводження, координація експериментальної роботи, перевірка зібраних емпіричних даних.

Подяка. Автори висловлюють глибоку вдячність Олександру Геннадійовичу Виноградову за всебічну методологічну підтримку, консультативну допомогу та натхнення на всіх етапах проведення дослідження, зокрема за вагомий внесок у розробку концепції застосування відеостимулів, а також за професійні поради щодо теоретичних засад і статистичного аналізу.

Список використаних джерел

Афоніна, І. В. (2011). *Емоційна зрілість особистості: Практичні проблеми психологічної діагностики*. ЛНУ імені Тараса Шевченка.

Ложкін, Г. В., Носкова, О. В., & Толкунова, І. В. (2014). Емоційний інтелект як інтегральна особистісна властивість. *Проблеми сучасної психології*, 34(37), 23–31.

Носенко, Е. Л., & Коврига, Н. В. (2003). *Емоційний інтелект: Концептуалізація феномену, основні функції*. Вища школа.

Носенко, Е. Л. (2004). Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості. *Психологія і суспільство*, 4, 95–109.

Українське психометричне товариство (Режисер). (2024, Лютий 28). *ТОП-10 методик, які зіпсують ваше дослідження* [Zoom]. https://www.youtube.com/watch?v=0_UY3Ui9hWQ

Atwater, L. E., & Yammarino, F. J. (1992). Does self–other agreement on leadership perceptions moderate the validity of leadership and performance predictions? *Personnel Psychology*, 45(1), 141–164. https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1992.tb00847.x

Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13–25.

Brackett, M. A., Rivers, S. E., & Salovey, P. (2011). Emotional Intelligence: Implications for Personal, Social, Academic, and Workplace Success. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 88–103. https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2010.00334.x

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.

Goleman, D. (2001). Emotional intelligence: Issues in paradigm building. In C. Cherniss & D. Goleman (Eds.), *The emotionally intelligent workplace: How to select for, measure, and improve emotional intelligence in individuals, groups, and organizations* (pp. 13–26). Jossey-Bass.

Goleman, D. (2003). Apples and applesauce. *Issues and Recent Developments in Emotional Intelligence*, 1(3). https://www.eiconsortium.org/reprints/ei_issues_and_common_misunderstandings_goleman_comment.html

Kline, P. (1986). *A handbook of test construction: Introduction to psychometric design*. Routledge.

Petrides, K. V. (2009). *Technical manual for the Trait Emotional Intelligence Questionnaires (TEIQue)* (1st ed.). https://www.psychometriclab.com

Petrides, K. V. (2016). Four Thoughts on Trait Emotional Intelligence. *Emotion Review*, 8(4), 345–345. https://doi.org/10.1177/1754073916650504

Petrides, K. V., Pita, R., & Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*, 98(2), 273–289. https://doi.org/10.1348/000712606X120618

Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185–211. https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG

Shyron, Yu. (2022). MSCEIT emotional intelligence test: Description, validization and adaptation. *Galic'kij ekonomičnij visnik*, 74(1), 141–151. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.01.141

References

Afonina, I. V. (2011). *Emotional maturity of the personality: Practical problems of psychological diagnostics*. LNU imeni Tarasa Shevchenka [in Ukrainian]

Atwater, L. E., & Yammarino, F. J. (1992). Does self–other agreement on leadership perceptions moderate the validity of leadership and performance predictions? *Personnel Psychology*, 45(1), 141–164. https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1992.tb00847.x

Bar-On, R. (2006). The Bar-On model of emotional-social intelligence (ESI). *Psicothema*, 18, 13–25.

Brackett, M. A., Rivers, S. E., & Salovey, P. (2011). Emotional Intelligence: Implications for Personal, Social, Academic, and Workplace Success. *Social and Personality Psychology Compass*, 5(1), 88–103. https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2010.00334.x

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence: Why it can matter more than IQ*. Bantam Books.

Goleman, D. (2001). Emotional intelligence: Issues in paradigm building. In C. Cherniss & D. Goleman (Eds.), *The emotionally intelligent workplace: How to select for, measure, and improve emotional intelligence in individuals, groups, and organizations* (pp. 13–26). Jossey-Bass.

Goleman, D. (2003). Apples and applesauce. *Issues and Recent Developments in Emotional Intelligence*, 1(3). https://www.eiconsortium.org/reprints/ei_issues_and_common_misunderstandings_goleman_comment.html

Kline, P. (1986). A handbook of test construction: Introduction to psychometric design. Routledge.

Lozhkin, H. V., Noskova, O. V., & Tolkunova, I. V. (2014). Emotional intelligence as an integral personality property. *Problems of Modern Psychology*, 34(37), 23–31 [in Ukrainian].

Nosenko, E. L., & Kovryha, N. V. (2003). *Emotional intelligence: Conceptualization of the phenomenon, basic functions*. Vyshcha shkola [in Ukrainian]

Nosenko, E. L. (2004). Emotional intelligence as a socially significant integral property of personality. *Psychology and Society*, 4, 95–109 [in Ukrainian].

Petrides, K. V. (2009). *Technical manual for the Trait Emotional Intelligence Questionnaires (TEIQue)* (1st ed.). https://www.psychometriclab.com

Petrides, K. V. (2016). Four Thoughts on Trait Emotional Intelligence. *Emotion Review*, 8(4), 345–345. https://doi.org/10.1177/1754073916650504

Petrides, K. V., Pita, R., & Kokkinaki, F. (2007). The location of trait emotional intelligence in personality factor space. *British Journal of Psychology*, 98(2), 273–289. https://doi.org/10.1348/000712606X120618

Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). *Emotional Intelligence. Imagination, Cognition and Personality*, 9(3), 185–211. https://doi.org/10.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG

Shyron, Yu. (2022). MSCEIT emotional intelligence test: Description, validization and adaptation. *Galic'kij ekonomičnij visnik*, 74(1), 141–151. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.01.141

Ukrainian Psychometric Society (Director). (2024, February 28). *TOP-10 methodologies that will ruin your research* [Zoom] [in Ukrainian]. https://www.youtube.com/watch?v=0_UY3Ui9hWQ

Отримано редакцією журналу / Received: 22.08.25
Прорецензовано / Revised: 16.10.25
Схвалено до друку / Accepted: 17.11.25

Viktoriia KRYMCHAK, Student
ORCID ID: 0009-0008-8351-8249
e-mail: krymchakvika@gmail.com
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Yulia ROMANOVA, PhD (Psychol.), Assoc. Prof.
ORCID ID: 0000-0002-5081-2336
e-mail: Jurom@ukr.net
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

EMOTIONAL INTELLIGENCE AS AN ABILITY: A PILOT STUDY WITH DYNAMIC STIMULI

B a c k g r o u n d . ***The relevance of this study is determined by the need for valid, objective tools for measuring emotional intelligence as an ability that plays a key role in interpersonal interaction, psychological adaptation, and the development of emotional competence. This is particularly important in the fields of education, psychotherapy, professional selection and social rehabilitation. The aim of this study is to test the author's methodology for assessing emotional intelligence based on Mayer-Salovey's model of abilities using dynamic video stimuli. The object of the study is emotional intelligence as a cognitive ability. The subject of the study is the author's methodology for diagnosing emotional intelligence, which uses dynamic video stimuli.***

M e t h o d s . ***To achieve the set goal, general scientific methods (analysis, synthesis, systematisation) of theoretical literature on the problem of emotional intelligence and psychometrics were used. A theoretical analysis of modern approaches to measuring emotional intelligence, in particular models of abilities and traits, was carried out. The author's methodology was developed using dynamic video stimuli based on Mayer-Salovey's four-branch model. Descriptive statistics, calculation of internal consistency of scales (Cronbach's α coefficient), and correlation analysis were used to process the results of pilot testing in order to verify the relationships between the subscales of the methodology and individual criterion variables.***

R e s u l t s . ***The study showed that the proposed methodology for measuring emotional intelligence as an ability has reasonable potential, but requires further refinement of individual tasks to improve their clarity and internal consistency. After making adjustments to the wording and structure of the test, a significant increase in the reliability of the instrument was recorded – the final Cronbach's alpha coefficient reached 0.86, which indicates a high level of internal consistency of the scales. The results confirm the possibility of further use and psychometric testing of the methodology on a larger sample.***

C o n c l u s i o n s . ***The results of the pilot study indicate that the developed methodology shows promise for the effective measurement of emotional intelligence as an ability, but its current application is limited by a number of important challenges and uncertainties. Further refinement and in-depth research will allow for a full assessment of the potential of this tool in psychodiagnostics. The results obtained provide a basis for future discoveries, but the final conclusions require comprehensive verification and confirmation.***

K e y w o r d s : ***emotional intelligence, ability model, psychodiagnostics, pilot study, video stimuli, methodology development.***

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; або в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.